

BITMEYEN SORUN
BITMEYEN TARTIŞMA

İL AÇ

Epikuron®

FTISAN® 643

İlaç Fiyatları Serbest mi Kalacak?

Özal Hükümeti'nin göreve başlamasıyla gündeme gelen "İlaç fiyatlarının serbest bırakılması" konusu son günlerde biçim değiştirmiş gibi görünmektedir. Hükümet programında yer alan ve "İlaç sanayiinde serbest rekabetin işler duruma getirilmesi" gerekçesine dayandırılan fiyatların serbest bırakılması düşüncesi, ilk olarak 1984 yılı için geçerli olan İthalat Rejimi Kararı'ndan ilaç hammaddeleri dışındaki Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın yıllardan beri yapmakta olduğu fiyat denetiminin kaldırılması ile sonuçlandı. Ardından 9 Ocak tarihli Günaydın Gazetesi ilaç fiyatlarının serbest bırakılacağı haberini verdi. Daha sonra diğer dergi ve gazeteler de konuya geniş yer ayırarak, ilgili kişi ve kuruluşların düşüncelerini yayınladılar. İlaç üreticisi firmaların sözcülerinin de tartışmaya etkin olarak katıldıkları görüldü.

İlaç üreticileri ne diyor?

Büyük ilaç üreticileri ve yabancı sermaye ile kurulmuş ilaç şirketlerinin görüşlerini ağırlıklı olarak

yansıtan Türkiye İlaç Sanayi İşverenleri Sendikası sözcüleri, ilaç fiyatlarının serbest bırakılması gerektiğini savunuyor ve şunları öne sürüyorlardı:

- ★ Bugüne kadar uygulanan tek fiyat sistemi sanayide rekabeti ortadan kaldırmıştır,
- ★ Serbest fiyat düzeni rekabeti kaliteye yönlendirecektir,
- ★ Fiyatın talebe etkisi genel ekonomik kural olarak gözönünde bulundurulacaktır,
- ★ Fiyat denetimleri yüzünden zaman zaman ortaya çıkan ilaç yokluğu artık yaşanmayacaktır; en pahalı ilaç, bulunmayan ilaçtır,
- ★ Hammaddesiz fiyatlarının serbest bırakılması nedeniyle 1800 kadar ilacın 50-60 adedinin gerek döviz çıkışında, gerekse fiyatlarında büyük artışlara sebep olacaktır, ama bu artışlar sistemin ve düşüncenin genelinde bir sakınca yaratmamaktadır,
- ★ Fiyatların serbest bırakılması ilaç endüstrimizin sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır.

Buna karşılık ilaç fiyatlarının serbest bırakılmasına karşı olduklarını açıklayan yerli ilaç şirketleri

sözcüleri ise görüşlerine dayanak olarak şunları söylüyorlardı:

- ★ İlaçta tüketicinin seçme hakkı yoktur; ilacı tüketici adına hekim ve bir oranda eczacı seçer,
- ★ Tüketicinin seçme hakkının bulunmadığı bir alanda serbest rekabet işletilemez, (çünkü tüketici aynı ilacın benzerlerini bilemeyeceği gibi, daha ucuzunu seçmek konusunda da bilgi sahibi değildir. Hasta reçeteye hekim tarafından yazılan ilacı almak durumunda.)
- ★ Hekimler genel olarak ilaç fiyatlarını izleyemezler,
- ★ İlaç tüketiminde en belirleyici etken hekime yönelik tanıtma ve propaganda harcamalarıdır, bu da üreticiyi daha pahalı ilaç üretimine özendirir,
- ★ Büyük iskonto ve mal fazlalıkları eczanelerden doğrudan yapılan tüketimi belirleyecek önemli bir etkidir,
- ★ İlaç hammaddeleri dışından fiyat denetiminin kaldırılması yabancı sermaye ile kurulmuş ilaç kuruluşlarının ana kuruluşların kazançlarını artıracak yönde ve pahalı hammadde dışahımını özendirilen bir etken olacaktır; bu da ül-

kemiz açısından büyük döviz kaybına neden olur.

★ İlaç fiyatlarının serbest bırakılması fiyatları düşürme rekabetini değil, tersine fiyatları artırma rekabetini doğuracaktır.

Bu görüşleri paylaşan üreticiler "Tüketicinin daha ucuzunu seçme hakkının ve bilgisinin bulunmadığı bir üretim alanında tüketiciyi koruma görevini devletin üstlenmesi gerektiği" düşüncesini dile getiriyorlardı.

Tartışmaya bilim adamlarının da katıldıkları görülüyordu. 27 Mart tarihli Cumhuriyet'te Prof. Dr. Kemal Ozan, bu soruna değiniyor ve şöyle diyordu: "Yeterli bir denetim sağlanmazsa ilaç üretim ve tüketiminde olumsuz gelişmeler, bazı darboğazlarla karşılaşılabiriz. Bu nedenle, yeni düzenlemeler yapılırken ulusal üretim ve tüketimin dağılımı, kaynaklar, yapısı gözden ırak tutulmamalıdır"

Özal: "İlaç fiyatları serbest bırakılacak"

Bu tartışmalar sürerken, uzun zamandan beri zam bekleyen ilaç üreticilerinin huzursuzluğu artıyordu. Çünkü Özal Hükümeti yerel seçimler öncesi ilaç fiyatlarındaki bir artışa karşı son derece katı bir tutum içine girmişti. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bu konuda yapılan tüm başvurular sonuçsuz kalıyordu. Konu Başbakan'da düğümlenmişti. 8 Şubat 1984 tarihli Günaydın Gazetesi "İlaç zammı seçim sonrasına kaldı" şeklinde bir haber yayınladı. Haber şöyle devam ediyordu: "Başbakan Özal yerel seçimlerden sonra ilaç fiyatlarının serbest bırakılacağı konusunda söz verdi."

Bu haberdan sonra ilaç sanayi tam bir bekleyiş içine girdi. Genelde doların değer kazanmasından doğan kaybın, fiyatların serbest bırakılmasından sonra kazanılacağı düşüncesi ağır basmıştı.

İşte tam bu günlerde Tercüman ve Hürriyet gazetelerinde yayınlanan bir haber fiyatların serbest bırakılmasının doğuracağı sakıncaları yeniden tartışmaya açtı. 18 Şubat 1984 tarihli Tercüman Gazetesi konuyu "Ucuz ilaç satan firma savcılığa şikayet edildi," başlığı altında vermişti. Aynı tarihli Hürriyet Gazetesi ise "İki üretici mahkemelik oldu!" diyordu. Konu Triserpin adlı ilacın

BİR HABER - BİR YORUM

10 ve 17 Mayıs tarihli Dünya gazetelerinde, Fasih İnal'ın yönettiği ve İlaç ve Kimya Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nın 2. Başkanı Kaya Turgut, Genel Sekreteri Dr. Sebahattin Alpan ve yönetim kurulu üyeleri Dr. Kamuran Akay, Erdoğan Soysal ile Eczacıbaşı ve ANSA ilaç şirketleri yöneticilerinin konuşmacı olarak katıldıkları açık oturum yer aldı. Açık oturuma katılan konuşmacılar, ilaç sanayinin bugünkü durumu hakkında bilgiler veriyorlar ve sorunlarını dile getiriyorlardı. Konuşmacılar ilaç fiyatlarının kararnamelerle belirlenmesine karşı çıkıyorlar ve "serbest rekabet şartlarına dayalı, büyük fiyat artışlarını önleyici bir sistem" öneriyorlardı. "Son altı yedi yıldan beri ilaç endüstrisinin yatırım yapamayacak duruma geldiğini" de ekliyorlardı.

Açık Oturum yöneticisi Fasih İnal, 17 Mayıs tarihli Dünya'daki "Yorumsuz" başlıklı yazısında, aynı günlerde Fiyat Tescilli Dairesi ile ilgili bir açık oturum daha düzenlediğini söylüyor ve 15 gün kadar sonra yayınlanacak bu açık oturumda "ilaçta ön fiyat kontrolü ile ilgili o kadar ilginç —aslında ilginç demek yerinde olmayacak, dehşetli— şeyler Söylendi ki, onları bugünkü açık oturuma getirmekten kendimizi alamadık" diyordu.

Son derece ilginç verilerin yer aldığı yazıyı biz de hiç dokunmadan aktarmayı uygun gördük: (F.T.D. ile ilgili açık oturumda)

1. 1982 Martıyla 1983 Haziran arasındaki 14 aylık dönemde sadece 10 kalem ilaç hammaddesi üzerinde Sağlık Bakanlığı ile yapılan ortak bir çalışmada 8.5 milyon dolarlık döviz tasarrufu sağlanmış ve ülkemizdeki ilaç tüketicileri 4.5 milyar lira daha az para ödemişlerdir.

2. 1982 yılında 1200 dolar olan tüberküloz ilaç hammaddesi Bulgaristan'dan 180 dolara ithal edilmiş, tüberkülozlu hastalar o zamana kadar 1780 liraya aldıkları ilacı 750 liraya almak imkânına kavuşmuşlardır.

3. Fransa'nın bazı ilaçları İtalya, İsviçre, Bulgaristan ve çeşitli ülkelere sattığından beş misli fazla fiyatla Türkiye'ye sattığı tespit edilmiştir.

4. Fiyat kontrolleriyle genellikle yüzde 10 ucuzluk sağlanmaktadır. Ancak ilaç hammaddelerindeki tasarruf yüzde 25'lere varmaktadır. Çünkü 110 milyon dolarlık ilaç hammaddesinin 80-90 milyon dolara indirilebileceği anlaşılmaktadır. Demek ki ilaçta ön fiyat kontrolü daha da büyük bir önem taşımaktadır.

Dört kalemde topladığımız bu iddialarla birlikte aşağıda yayınlamakta olduğumuz iki liste verildi. Bunlardan birincisi, fiyat kontrolünün kaldırılmasından sonra ilaç hammaddelerinde görülen fiyat artışlarıyla ilgili. İkincisi ise, Türkiye'de satılan ilaçların başka ülkelere -özellikle Fransa ve İtalya'ya- nazaran ne kadar pahalı olduğunu gösteriyor. Hele bu son iddiaya hiç aklımız ermedi, çünkü oldum olası Türkiye'de ilaç fiyatlarının Avrupa'ya nazaran çok ucuz olduğunu biliriz ve öyledir de.

Ön fiyat kontrolünün kaldırılmasıyla ilaçlarda görülen fiyat artışları

Hammadde adı:	Eski Fiyat/kg	Yeni Fiyat/kg	% Farkı
Procain Hcl	17.50 DM	25.25 DM	44
Noscapine	92. - \$	200. - \$	117
Furazolidone	16.80 DM	24. - DM	42
Benzyl Nicotinate	50. - DM	70.70 DM	41
Naphazoline Nitrate	151. - DM	551. - DM	264
Creatinine	180. - DM	241.50 DM	34
Macragol 6000	3.80 DM	5.85 DM	53
Mepyramine Maleat	85. - FS	128. - FS	50
Neserpin	260. - FS	520. - FS	100
Allercurhexachlorphenat	223.50 DM	385.40 DM	57
Oxymethazolin Hcl	2700. - DM	4000. - DM	48
Dihydroergocristine	12. - FS/g	58.50 FS/g	387
Mesilat			
Dihydroergotoxine	10.50 FS/g	70.50 FS/g	571
Mesilat			
Diiodohydroxyquinoleine	15. - \$	32. - \$	113
Emetin Hcl	5700. - ES	7930. - DM	39
Ethyl Ace tate	1.83 DM	5.12 DM	79
Secabinsaur diethylester	26. - DM	41. - DM	57

1 Nisan 1984 tarihi itibarıyla Fransa ve İngiltere'ye kıyasla ilacın ülkemizdeki pahalılık oranları

FİRMA		FRANSA' İTALYA TÜRKİYE			FARK
		TL.	TL.	TL.	
Ultralan					
Pomad	Schering	382	447	452	% 18
İnsidon	Ciba Geigy	514	467	878	% 70
Sefril	Squibb		2398	3260	% 35
Cleocin	Eczacıbaşı				
	Upjohn	1046	844	1331	% 27
Ronicol Retart	Roche		1348	1735	% 28
Primobolan	Schering				
	Birleşik Alman	651	721	791	% 21
Tavegyl	Sandoz	574	413	589	% 02
Ludiomil	Ciba - Geigy	910	858	1654	% 81
Tegretol	Ciba - Geigy	753	748	1080	% 43
Synacten Amp	Ciba - Geigy	960	877	1071	% 11
Humegon	Organon	21224	-	30993	% 16
İsoptin 80 mg	Knoll	-	925	1470	% 58
Madopar	Roche	1266	1223	1791	% 11
Visken	Sandoz		540	1046	% 93
Sandomigran	Sandoz	-	587	1005	% 71

İtiraf edelim ki, bütün bunlar bizim bilgi dağarcığımızı aşmaktadır. Onun için herhangi bir yorum eklemeyen yayınlamaya özel bir itina gösterdik ve bunu bir görev saydık. Ancak bu iddialar doğru değilse, yanlışlığını açıklamanın da aynı derecede bir görev olduğuna inandığımızı belirtmek isteriz.

üreticisi olan İltaş ilaç firmasının "yılıda 892 bin İsviçre Frangı döviz tasarrufu sağlayarak -o tarihteki değeri yaklaşık 126 milyon TL.- 373 liradan" piyasaya verdiğini duyurması ile başlamıştı. Buna karşın aynı hammaddeyi taşıyan Brinerdin adlı ilacın üreticisi Sandoz savcılığa başvurarak ilaçta reklam yasağının çiğnendiğini öne sürüyordu. İltaş grubunun sözcüsü basında yer alan açıklamasında "Bizi savcılığa şikayet eden firma aynı ilacı 646 liraya satmıştır. Üstelik 646 lirayı az bulup, Sağlık Bakanlığı'na müracaat ederek fiyatın 750 liraya yükseltilmesi için zam talebinde bulunmuştur. Bu işe şaşık kaldık..." demişti.

Gelişen bu olay Tercüman gazetesini yazarlarından birinin köşesine de konu oldu. Yazar şöyle diyordu: "Sandoz köküne kadar haklıdır. Çünkü o, İsviçre milliyetçisidir. Kendi ülkesine döviz kazandırmayı düşünecektir... Ama, biz de Türk milliyetçisiyiz. Dövizimizin heba olmaması için her türlü mücadelede varız. İLTAŞ, ucuz fiyatla ilaç yapıyor diye yargılanacaksa, o mahkemede ben de varım... Bütün yerli firmaları yanına alıp adliyenin kapısında oturacağımı şimdiden bilesiniz..."

Yazar ilaç hammaddelerin dışalından fiyat denetiminin kaldırılmasını da eleştirerek:

"İlaçtır bu..

Muz değil.

Araba, televizyon falan da değil..

Eloğlu 95 bin mark da der, yarın 195 bin mark da der...

Kim nasıl takip edecek?..

Ortadireği ilgilendiren bu derece hayati ilaçlar için Dış Ticaret Müsteşarlığı 'Bizi ilgilendirmez' diyemez...

Sistemin bir daha gözden geçirilmesini umarım ve dilerim." diyordu.

"Hapı Yuttuk!"

Yerel seçimler yaklaşıyor ama konu gazete sütunlarından inmiyordu. 6 Mart 1984 tarihli Bulvar Gazetesi ilaç fiyatlarının serbest bırakılması konusunda, "Hapı Yuttuk!" başlığı altında bir dizi yayınladı. İlaç fiyatlarının serbest bırakılmasının halka nasıl yansıtacağını yorumlayan bu yazıda piroxicam adlı ve romatizma tedavisinde kullanılan bir ilaç hammaddesini gerçek pazar fiyatı 160 dolar olduğu halde, Pfizer ilaç firması 8250 dolardan getirmek için Sağlık Bakanlığı'na başvurduğu da duyuruluyordu.

Seçimlerin hemen ardından fiyat-

ların serbest bırakılması beklenirken 21 Ocak 1984 tarihli Cumhuriyet Gazetesi "İlaç fiyatlarını artırmak için devlet 7,5 milyardan vazgeçiyor" başlığıyla ilaç hammaddeleri dışalmından gümrük vergilerinin kaldırıldığını duyuruyordu. Bundan birkaç gün sonra da 29 Mart tarihli gazeteler ilaç fiyatlarının % 10-30 oranında artırıldığını açıkladılar.

Hükümet geri adım mı atıyor?

Hükümetin göreve başladığı tarihten bu güne kadar basında çıkan yazılardan anlaşıldığına göre hükümet, ilaç fiyatlarının serbest bırakılması konusunda oldukça temkinli davranma gereğini duymuştu. Bu belkide basın konuya verdiği önemden kaynaklanıyordu. Ancak, hükümetin fiyatları serbest bırakma konusundaki düşüncesi değişmiş miydi? İşte bu soru, henüz yanıtsızdır.

Bu konudaki son gelişme, 14 Mayıs tarihinde kutlanan Eczacılık Bayramı nedeniyle Türk Eczacılar Birliği'nin düzenlediği bir toplantıda konuşan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı'nın, "İlaç fiyatlarının tamamıyla serbest bırakılmasının sözkonusu olmayacağını" belirten konuşmasıydı. Konuşmanın hemen ardından radyolar 13.00 haberlerinde Bakan'ın açıklamasını duyurdular. Yine aynı gün öğleden sonra, Türk Eczacılar Birliği'nin Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlediği ve "İlaç fiyatlarını serbest bırakma girişimleri ve doğurabileceği sonuçlar" konulu panelde konuşan İlaç Sanayi İşverenler Sendikası sözcüsü de "İlaç fiyatlarının tamamıyla serbest bırakılmasının sözkonusu olmayacağını, böyle bir şeyi sanayicinin de istemediğini, hükümetin de düşünmediğini" öne sürüyordu.

Özal Hükümeti'nin işbaşına geldiği günden bu yana neredeyse haftanın her günü basında yer alan fiyatların serbest bırakılması konusu böylece hem Sağlık Bakanı, hem de İlaç Sanayi sözcüsü tarafından yadsınarak, denetimin sürdürüleceği izlenimi yeniden yaratılmaya çalışılmakta. Sonuç ne olursa olsun ilaç hammaddeleri dışalmında fiyat denetiminin olmayışı bir anlamda fiyatların serbest bırakılması anlamını taşımakta. İlacın maliyetinde en önemli etken olan ilaç hammaddeleri fiyatlarının artışı, hiç kuşkusuz, yürürlükteki fiyat kararnamesine göre, doğrudan fiyata yansacaktır.

Aşlında şu anda fiyatlar serbest bırakılmıştır bile. Sonuçlarını yakın zamanda almak mümkündür. Fiyat denetiminin kaldırılmasından sonra gözlenen hammadde fiyatlarındaki artışlar da bu düşüncüyü desteklemektedir.

Ülkemizde ilaç yıllardan beri "SORUN" olarak ele alınmıştır. Bu

sorunu artıracak yönde atılacak her adım geri çekilmeye mahkumdur. Çünkü halk sağlığı sözkonusu olunca toplumumuz buna duyarlıdır. Siyasi düşüncesi ne olursa olsun, insanımız "İLAÇ SORUNUNA" sahip çıkmaktadır. Öyle ki, "Bütün yerli ilaç firmalarını yanına alarak adliye kapısında oturmayı" önermek durumunda kalacak kadar!

İlaç Sorunu Üzerine Görüşler

Prof. Dr. Üstün Korugan ile İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu üyeleri Dr. Necati Yazıcıoğlu, Dr. İldeniz Kurtulan ve Dr. Metin Benol Ulusal Basın Ajansı muhabiri Ferda Volkan'ın "Türkiye'de İlaç Sorunu" konulu sorularına cevap verdiler.

Prof. Dr. Üstün Korugan, Türkiye'de ilaç konusunda denetimin yetersizliğinden doğan bir başboşluğun olduğunu belirterek şunları söyledi:

"İlaç savurganlığının bir yanı sıra ülkemizde üretilmeyen ve getirilmeyen hayati ilaçlardır. İlaç olayı Hollanda gravyer peynirinin satışı gibi düşünülmemelidir. Şeker hastalarının gereksinimi olan insülin çok kâr getirmede öne sürülerek piyasada bulunmazken, vitamin türü ilaçlar fazla kârli bulduklarından çok satılıyor. Bir manga askerin gereksinimini karşılayacak vitamin miktarı da bir tek tablette vardır. Bu da savurganlığın bir türüdür. Yani savurganlık, ilacın içindeki dozdan başlıyor. Dünya Sağlık Örgütü 300 ilaç önermiştir, bizim piyasamızda ise 4 bin ayrı isimde ilaç var. Bu ilaçların bir çoğundaki etkin madde de aynıdır."

İlaçtaki denetimin çok yönlü olduğunu ifade eden Prof. Dr. Korugan öncelikle de hekimlerin ve ilaç fabrikalarının denetiminin gerekli olduğunu belirtti. Prof. Dr. Korugan "teknolojinin en gelişkin olduğu ülkelerde bile tablilleri ve testleri yapılmış olan hastanın asgari muayene süresi 15 dakikadır. Onun altındaki sürede hekim teşhis koyarak karar veremez. Türkiye'deki düzensizlik içinde ise ne hasta tedavi olabilir, ne de ilaç savurganlığı önenebilir" dedi.

İstanbul Tabipler Odası Genel Sekreteri Dr. Necati Yazıcı, Türkiye'de ilaç sanayinin çokuluslu şirketlerin denetiminde olduğunu, bunun da ilaç tüketimini artırdığını söyledi.

"İlaç kullanımındaki israf iki yönlüdür. Yaşamlarını sağlamak için gerekli ilacı alamayan insanların yaşamlarının savurganca harcanması ve tüketilmesi gereken üzerinde tüketilen ilaçlardır. Yapılması gereken şey ulusal bir sağlık politikası programı içinde ulusal ilaç sanayinin bir an gecikmeksizin kurulmasıdır."

Eczane, tıp fakülteleri, sağlık örgütleri ve sağlık bakanlığının katılacağı ulusal ilaç sanayii kongresinin bir an önce hedefler saptanarak toplanmaları gerektiğini ifade eden Dr. İldeniz Kurtulan bilimsel bilgilerin tekel kârlarına dönüşmesini kabul edemeyeceklerini de belirterek şunları söyledi: "Türkiye'de ilaç sanayii çokuluslu şirketlerin denetimindedir. Tekel kârlarının büyümesi için ulusal olmayan bir ilaç politikası izleniyor. Çokuluslu ilaç tükelleri hekimi yanlış koşullandırıyor, toplumu ilaç tüketmeye alıştıran hekime baskı yapıyorlar, bu baskı daha da artacak gibi görünüyor. Gerekli altyapıları yerine getirilmeden ilaç şirketlerinin pazarının genişlemesi kaynak israfıdır. Kamu sağlık örgütlenmesinde laboratuvar ve röntgen tanılarının konulmaması, muhtemel tanılarının tümüne karşı ilaç kullanılması savurganlığa neden oluyor."

Nörolog Dr. Metin Benol da ilaç israfının önlenmesinde hekimin hastalarını yakından takip etmesinin önemli rol oynayacağını öne sürerek şöyle devam etti:

"Türkiye'de toplum sağlığı açısından gerilik var. Hasta hekimi tarafından yakından takip edilemediği için, koruyucu ilaçlar da tedavide kullanılan ilaçlarla birlikte veriliyor. İlaçların kullanımında hekimin denetimi yok. İlaç israfının önlenmesi için hastaların hekim tarafından yakından takip edilmesi gerekir."